

RJ-Uiting 2023-13: Definitief gewijzigde alinea's inzake verslaggeving bij onzekerheid over de continuïteit (Richtlijnen: RJ 170 en RJk A2)

<i>Hoofdstuk RJ</i>	<i>170 'Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit'</i>
<i>Alinea's</i>	<i>103-104, 106, 301-302, 305, Bijlage 1</i>
<i>Hoofdstuk RJk</i>	<i>A2 'Verwerking en waardering'</i>
<i>Alinea's</i>	<i>211-214, Bijlage 1</i>
<i>Status</i>	<i>definitieve Richtlijnen</i>
<i>Publicatiedatum RJ-Uiting</i>	<i>24 augustus 2023</i>
<i>Ingangsdatum</i>	<i>1 januari 2024</i>

Inleiding

Voor wie is deze RJ-Uiting relevant?

Deze RJ-Uiting is met name relevant voor rechtspersonen waarbij onzekerheid bestaat over de continuïteitsveronderstelling.

Welke wijzigingen heeft de RJ definitief gemaakt?

In RJ-Uiting 2023-3 'Verduidelijkingen inzake verslaggeving bij onzekerheid over de continuïteit (ontwerp-Richtlijnen: RJ 170, RJk A2)' stelde de RJ het volgende voor:

- het begrippenkader inzake onzekerheid over de continuïteit te harmoniseren;
- de beoordeling of materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, alsmede de bijbehorende toelichtingsvereisten, te verduidelijken; en
- een samenvattend schema van de verslaggevingsvoorschriften per continuïteitsscenario op te nemen.

Deze verduidelijkingen zijn definitief geworden.

Naar aanleiding van ontvangen commentaren op de RJ-Uiting is het volgende aanvullend verduidelijkt in de Richtlijnen:

1. de invloed van benodigde maar nog niet bevestigde medewerking van belanghebbenden op de beoordeling of materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat (alinea 170.302); en

2. de toepassing van de bepalingen inzake materiële onzekerheid naar analogie voor specifieke rechtspersonen (alinea 170.104).

Zie paragraaf ‘Achtergrond en inhoud’ voor een nadere omschrijving van deze verduidelijkingen in de Richtlijnen en een toelichting op andere commentaren die niet hebben geleid tot wijzigingen in de Richtlijnen.

RJk-bundel

Consistent met bovenstaande wijzigingen in de RJ-bundel zijn voor de RJk-bundel dezelfde wijzigingen doorgevoerd in hoofdstuk A2 ‘Verwerking en waardering’ (alinea 211a en 214).

Achtergrond en inhoud

De RJ heeft de voorgestelde verduidelijkingen in RJ-Uiting 2023-3 definitief gemaakt. Naar aanleiding van ontvangen commentaren heeft de RJ de verslaggevingsvoorschriften inzake continuïteit op twee punten aanvullend verduidelijkt, dit wordt hieronder verder toegelicht.

Verduidelijking inzake de invloed van benodigde maar nog niet bevestigde medewerking van belanghebbenden op de beoordeling of materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat (alinea 170.302)

Wanneer een rechtspersoon naar verwachting niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen, is het van belang na te gaan of aanvullende medewerking van belanghebbenden kan worden verkregen.

Wanneer aanvullende medewerking van belanghebbenden benodigd is maar bij het opmaken van de jaarrekening nog niet is bevestigd, is sprake van een verhoogde mate van onzekerheid over de continuïteit. Dit betekent niet per definitie dat sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit. Net zoals rekening wordt gehouden met de kans dat een toekomstscenario zich voordoet, zal de leiding van de rechtspersoon in deze situatie een inschatting moeten maken van de kans dat de benodigde medewerking (alsnog) kan worden verkregen.

De RJ had in ontwerp-alinea 170.302 opgenomen dat er bijvoorbeeld sprake is van een materiële onzekerheid over de continuïteit wanneer de rechtspersoon niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen en het niet voldoende aannemelijk is dat benodigde aanvullende medewerking van belanghebbenden zal worden verkregen. Bij dit voorbeeld is ook aangegeven dat er wel een reële kans bestaat dat de rechtspersoon (een deel van) de bedrijfsactiviteiten zal kunnen voortzetten; anders zou er immers sprake zijn van onontkoombare discontinuïteit en een overgang naar liquidatiegrondslagen.

De RJ wil naar aanleiding van ontvangen commentaren onder de aandacht brengen dat in de situatie van een verhoogde mate van onzekerheid over de continuïteit de benodigde aanvullende medewerking meeweegt in de beoordeling of al dan niet sprake is van een materiële onzekerheid, waarbij de invulling ‘voldoende aannemelijk’ afhankelijk is van de situatie waarin de onderneming verkeert. Op basis van het geheel van de feiten en omstandigheden, inclusief de mate van aannemelijkheid van aanvullende medewerking van belanghebbenden, wordt beoordeeld of er sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit. Daarbij wordt in beschouwing genomen dat als de medewerking van belanghebbenden nog niet geheel zeker is, of deze medewerking wel in zodanige (hoge) mate waarschijnlijk is dat er geen materiële onzekerheid over de continuïteit resteert. De RJ heeft dit in alinea 170.302 nader verduidelijkt.

Verduidelijking toepassing van de bepalingen inzake materiële onzekerheid naar analogie voor specifieke rechtspersonen (alinea 170.104)

Een rechtspersoon kan:

- a) zijn opgericht voor een bepaalde tijd waarbij de liquidatie dan wel staking van alle bedrijfsactiviteiten zich voltrekt volgens een bij oprichting bepaald scenario, of
- b) besluiten om de rechtspersoon te liquideren dan wel alle bedrijfsactiviteiten te staken.

Indien de verwachting bestaat dat de rechtspersoon aan al zijn verplichtingen zal voldoen wordt de jaarrekening opgesteld uitgaande van de gebruikelijke grondslagen (en niet op basis van liquidatiegrondslagen) en wordt informatie hieromtrent opgenomen in de toelichting. In bepaalde situaties kan het zijn dat de verwachting is dat de rechtspersoon aan al zijn verplichtingen kan voldoen, maar dat er wel materiële onzekerheid bestaat over deze verwachting.

In alinea 170.104 is nader verduidelijkt dat in die situatie naar analogie dan ook paragraaf 3 ‘Materiële onzekerheid over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon’ van toepassing is. Dit betekent bijvoorbeeld dat in deze situatie wordt (a) toegelicht dat er een materiële onzekerheid bestaat over de verwachting dat de rechtspersoon aan al haar verplichtingen kan voldoen en wordt (b) een adequate uiteenzetting gegeven van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert.

Andere commentaren

Andere ontvangen commentaren zijn door de RJ beoordeeld, maar hebben niet geleid tot verdere wijzigingen.

De RJ benadrukt dat de algemene toelichtingsvereisten inzake schattingen en oordelen respectievelijk onzekerheden die de leiding van een onderneming moet maken bij het opstellen van de jaarrekening ook van toepassing zijn op de continuïteitsveronderstelling. In het samenvattende schema van de verslaggevingsvoorschriften per continuïteitsscenario (Bijlage 1 bij hoofdstuk 170) is dit reeds opgenomen middels een verwijzing naar de betreffende bepalingen in alinea 129 van hoofdstuk 110 ‘Doelstellingen en uitgangspunten en alinea 203 van hoofdstuk 135 ‘Algemene grondslagen voor de bepaling van het resultaat’.

De RJ heeft kennis genomen van suggesties inzake bijvoorbeeld een verklaring omtrent de levensverwachting (ook wel ‘viability statement’ genoemd) en dat een commentaargever hierover graag met de RJ verder van gedachten wil wisselen. Deze onderwerpen vielen buiten de reikwijdte van de verduidelijkingen en hebben niet geleid tot aanpassing van de Richtlijnen. De RJ is vanzelfsprekend bereid om de dialoog hierover aan te gaan.

Wijzigingen in RJ-bundel (wijzigingen zichtbaar ten opzichte van RJ-Uiting-2023-3)

Wijzigingen in hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit

170 DISCONTINUÏTEIT EN MATERIËLE ONZEKERHEID OVER CONTINUÏTEIT

Deze Richtlijn 170 (gewijzigd 2023) vervangt Richtlijn 170 (gewijzigd 2021) en is van kracht voor verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2024.

170.1 **Inleiding**

Toepassingsgebied

101 Bij de waardering van activa en verplichtingen gaat de rechtspersoon in beginsel uit van de continuïteit van het geheel van zijn werkzaamheden (de zogenoemde continuïteitsveronderstelling). Hierbij wordt de rechtspersoon geacht zijn activiteiten te kunnen voortzetten zonder noodzaak tot liquidatie dan wel staking van alle bedrijfsactiviteiten. Op basis van dit uitgangspunt zijn de overige richtlijnen opgesteld.

Dit hoofdstuk is van toepassing indien materiële onzekerheid over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon bestaat (zie alinea 106) of de discontinuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon onontkoombaar is ('onontkoombare discontinuïteit').

Dit hoofdstuk is niet van toepassing indien slechts een deel van de bedrijfsactiviteiten beëindigd wordt. Hiervoor wordt verwezen naar hoofdstuk 345 Beëindiging van bedrijfsactiviteiten.

[In de bijlage is een tabel opgenomen die de verschillende continuïteitsscenario's en bijbehorende verslaggevingsvoorschriften samenvat.](#)

102 **In geval van onontkoombare discontinuïteit, ook indien dit blijkt na balansdatum maar voor het vaststellen van de jaarrekening, dient de jaarrekening te worden opgesteld aan de hand van paragraaf 2.** Zie ook hoofdstuk 160 Gebeurtenissen na balansdatum.

103 Van onontkoombare discontinuïteit is sprake als geen reële kans bestaat dat de rechtspersoon (een deel van) de bedrijfsactiviteiten zal kunnen voorzetten doordat hij niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen en benodigde aanvullende medewerking van belanghebbenden niet kan worden verkregen.

104 Paragraaf 2 is niet van toepassing in situaties waarin:

- de rechtspersoon is opgericht voor bepaalde tijd en de liquidatie dan wel staking van alle bedrijfsactiviteiten zich voltrekt volgens een bij oprichting bepaald scenario, waarin de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen; of

- na oprichting van de rechtspersoon is besloten de rechtspersoon te liquideren dan wel alle bedrijfsactiviteiten te staken, waarbij de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen.

In deze situaties wordt de jaarrekening opgesteld uitgaande van de gebruikelijke grondslagen (en niet op basis van liquidatiegrondslagen), maar wordt niettemin het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon niet (langer) voortgezet. Als gevolg hiervan is artikel 2:384 lid 3 BW van toepassing. Daarom zet de rechtspersoon dit feit onder mededeling van de mogelijke invloed op vermogen en resultaat in de toelichting uiteen. **De rechtspersoon dient de aard van zijn (nog resterende) bedrijfsactiviteiten toe te lichten en hierbij te vermelden dat hij, voor zover van toepassing, is opgericht voor bepaalde tijd.**

Ondanks dat in bovengenoemde situaties de verwachting bestaat dat de rechtspersoon aan al zijn verplichtingen kan voldoen, kan er sprake zijn van een materiële onzekerheid over deze verwachting. Paragraaf 3 is in bovengenoemde-deze situaties dan naar analogie van toepassing.

Wettelijke bepalingen

105 Dit hoofdstuk is mede gebaseerd op artikel 2:384 lid 3 en 4 BW, dat gaat over het uitgangspunt van continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon. Dit artikel is opgenomen in hoofdstuk 900 Wetteksten.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat indien de continuïteit niet verzekerd is, er reden kan bestaan tot waardering op een andere grondslag dan de gebruikelijke, bijvoorbeeld op basis van liquidatiewaarde.

106 Onder het in artikel 2:384 lid 3 BW opgenomen begrip ‘gerede twijfel over de veronderstelling dat het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon wordt voortgezet’ en het in artikel 2:393 lid 5 BW opgenomen begrip ‘materiële onzekerheden die verband houden met gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon zijn werkzaamheden voort kan zetten’ wordt hetzelfde verstaan. In dit hoofdstuk wordt korthedshalve gesproken van ‘materiële onzekerheid over de continuïteit’.

170.2 Discontinuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon is onontkoombaar

201 **In geval van onontkoombare discontinuïteit dient de rechtspersoon in elk geval de volgende grondslagen van de jaarrekening toe te passen:**

- **alle activa die voldoen aan de definitie van een actief zoals opgenomen in hoofdstuk 940, worden in de balans verwerkt, ongeacht of deze eerder al in de balans waren opgenomen, en deze posten worden gewaardeerd tegen de (verwachte) opbrengstwaarde;**
- **alle posten van het vreemd vermogen worden in de balans verwerkt in overeenstemming met alinea 105 van hoofdstuk 115 Criteria voor opname en vermelding van gegevens, en deze posten worden gewaardeerd tegen (de beste schatting van) de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende posten af te wikkelen; en**

- **in de balans worden overlopende posten opgenomen voor verwachte kosten en opbrengsten tot de verwachte datum van afwikkeling.**

De grondslagen uitgaande van onontkoombare discontinuïteit worden ook wel aangeduid als grondslagen uitgaande van liquidatie van het geheel der werkzaamheden, grondslagen op liquidatiebasis of liquidatiegrondslagen.

202 Verwerking van alle activa tegen opbrengstwaarde houdt onder meer in dat:

- waardevermeerderingen mogelijk zijn;
- activa opgenomen worden die afzonderlijk zullen worden verkocht, maar niet eerder in de balans opgenomen waren (zoals een intern ontwikkeld klantenbestand of merkrecht);
- indien een onderneming verkocht zal worden, de opbrengstwaarde van deze onderneming in aanmerking genomen wordt;
- (latente) belastingvorderingen verwerkt en gewaardeerd worden tegen de beste schatting van de belastingbedragen die na balansdatum zullen worden verrekend c.q. ontvangen.

In geval van liquidatie wordt de opbrengstwaarde ook wel aangeduid als liquidatiewaarde. Het begrip liquidatiewaarde duidt de opbrengst aan die de rechtspersoon kan verkrijgen op een markt waarop hij normaal niet opereert.

203 De grondslagen uitgaande van onontkoombare discontinuïteit houden voor de posten van het vreemd vermogen onder meer in dat:

- bij de waardering van de verplichtingen geen rekening gehouden wordt met het eigen kredietrisico van de rechtspersoon;
- schulden gewaardeerd worden exclusief agio of disagio en transactiekosten. Veelal is de nominale waarde de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om schulden af te wikkelen;
- financiële verplichtingen eerst niet langer in de balans verwerkt worden indien een transactie ertoe leidt dat deze teniet zijn gegaan, bijvoorbeeld door betaling (tot en met balansdatum) of door kwijtschelding (tot en met opmaakdatum van de jaarrekening);
- voorzieningen voor bestaande verplichtingen verwerkt en gewaardeerd worden volgens hoofdstuk 252 Voorzieningen, niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa;
- (latente) belastingverplichtingen verwerkt en gewaardeerd worden tegen de beste schatting van de belastingbedragen die na balansdatum zullen worden betaald.

204 Het opnemen van overlopende posten voor verwachte kosten en opbrengsten betekent onder meer dat overlopende posten voor de verwachte kosten van een liquidatie alsmede voor verwachte operationele exploitatieresultaten worden opgenomen, voor zover die niet reeds zijn begrepen in de waardering tegen opbrengstwaarde.

205 De overgang naar grondslagen uitgaande van onontkoombare discontinuïteit dient de rechtspersoon prospectief te verwerken. Het verschil met de boekwaarde per het moment van de overgang dient de rechtspersoon in de winst-en-verliesrekening te verwerken. De vergelijkende cijfers dient hij niet aan te passen.

206 Artikel 2:384 lid 3 BW schrijft voor dat in de toelichting wordt meegedeeld wat de gevolgen van de discontinuïteit voor het vermogen en het resultaat zijn. Dit brengt het verschil met de waardering op basis van de continuïteitsgrondslagen tot uitdrukking.

207 Indien de jaarrekening wordt opgesteld uitgaande van onontkoombare discontinuïteit, zijn de presentatie- en toelichtingsvereisten (inclusief de bepalingen inzake wettelijke reserves) van Titel 9 Boek 2 BW en van de overige hoofdstukken onverkort van toepassing.

Op grond van artikel 2:390 lid 1 BW vormt de rechtspersoon onder meer een herwaarderingsreserve voor zover waardevermeerderingen van activa die op balansdatum nog aanwezig zijn, ten gunste van het resultaat zijn gebracht. Een herwaarderingsreserve wordt niet gevormd voor activa bedoeld in de vorige zin waarvoor frequente marktnoteringen bestaan.

208 Bij onontkoombare discontinuïteit dient de rechtspersoon aanvullend de volgende toelichtingen te verstrekken:

- **de feiten en omstandigheden die hebben geleid tot onontkoombare discontinuïteit;**
- **een beschrijving van het liquidatieplan of, als dit niet aanwezig is, de verwachte wijze van liquidatie;**
- **de methoden en belangrijke veronderstellingen die zijn gehanteerd bij de waardering op liquidatiebasis en belangrijke onzekerheden daarbij;**
- **de aard en bedragen van de belangrijke positieve en negatieve waardeveranderingen (inclusief kwijtscheldingen) die zijn verwerkt in de winst-en-verliesrekening; en**
- **de aard en bedragen van de in de balans opgenomen kosten en opbrengsten tot de verwachte datum van afwikkeling.**

170.3 **Materiële onzekerheid over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon**

301 Tenzij sprake is van onontkoombare discontinuïteit (zoals bedoeld in alinea 103), wordt de jaarrekening opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling. Wel kunnen zich (indicaties voor) bijzondere waardeverminderingen van vaste activa voordoen. Verwezen wordt naar hoofdstuk 121 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa.

302 Bij toepassing van de continuïteitsveronderstelling kan sprake zijn van materiële onzekerheid over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de rechtspersoon niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen en het nog niet voldoende aannemelijk is dat benodigde aanvullende medewerking van belanghebbenden zal worden verkregen, maar er wel een reële kans bestaat dat de rechtspersoon (een deel van) de bedrijfsactiviteiten zal kunnen voortzetten.

Op basis van het geheel van de feiten en omstandigheden, inclusief de mate van aannemelijkheid van aanvullende medewerking van belanghebbenden, wordt beoordeeld of er sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit. Daarbij wordt in beschouwing genomen dat als de medewerking van belanghebbenden nog niet geheel zeker is, of deze medewerking wel in

zodanige (hoge) mate waarschijnlijk is dat er geen materiële onzekerheid over de continuïteit resteert.

303 Voorbeelden van gebeurtenissen of omstandigheden die afzonderlijk of tezamen mogelijk een indicatie vormen dat sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit, zijn de volgende.

Financieel

- Een relatief gering of negatief eigen vermogen.
- Het niet langer voldoen aan financieringsconvenanten zonder dat duidelijk is wat de gevolgen zijn voor de voortzetting van de financiering.
- Aanwijzingen dat debiteuren niet aan hun verplichtingen zullen voldoen en/of dat crediteuren verstrekte financiële steun zullen intrekken.
- Negatieve operationele kasstromen blijkend uit actuele of toekomstgerichte financiële overzichten.
- Aanzienlijke negatieve bedrijfsresultaten of belangrijke waardedalingen van activa die worden aangewend om kasstromen te genereren.

Bedrijfsvoering

- Het verlies van een belangrijke afzetmarkt, concessie, licentie of een essentiële leverancier.
- Personeelsproblemen of een tekort aan belangrijke grondstoffen.

304 Door gebeurtenissen na balansdatum kan ook materiële onzekerheid over de continuïteit ontstaan. Verslechtering in operationele resultaten en/of de financiële positie na de balansdatum kan aanleiding geven tot heroverweging van het oordeel of sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit.

305 Indien materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, dan wordt dit op grond van artikel 2:384 lid 3 BW in de toelichting vermeld. **Ook dient de rechtspersoon een adequate uiteenzetting van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert, in de toelichting op te nemen.**

170 Bijlage 1 Continuïteitsscenario's en relevante verslaggevingsvoorschriften

Onderstaande tabel vat de verschillende continuïteitsscenario's en bijbehorende verslaggevingsvoorschriften samen. Deze tabel moet in samenhang met de volledige tekst van dit hoofdstuk, alsmede met de genoemde bepalingen in de hoofdstukken 110 en 135, worden gelezen.

	Scenario 1: Geen onzekerheid over de continuïteit	Scenario 2: Zorgen over de continuïteit, maar geen materiële onzekerheid	Scenario 3: Materiële onzekerheid over de continuïteit	Scenario 4: Onontkoombare discontinuïteit
Omschrijving	<u>Geen</u> gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen.	Gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen, waarbij <u>geen sprake</u> is van onzekerheid van materieel belang of de mitigerende maatregelen voldoende zijn.	Gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen, waarbij <u>sprake</u> is van onzekerheid van materieel belang of de mitigerende maatregelen voldoende zijn. Wel bestaat een reële kans dat de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen. (RJ 170.103 en 302-304)	Er bestaat geen reële kans dat de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen. (RJ 170.103)
Grondslagen	Jaarrekening op basis van continuïteitsveronderstelling. (RJ 170.101 en 105)			Jaarrekening op liquidatiebasis. (RJ 170.102, 105, 201-205 en 207)
Toelichting	Geen specifieke toelichting inzake continuïteit.	Belangrijke oordelen en schattingen (aard en veronderstellingen) en onzekerheden (aard en omvang), indien noodzakelijk voor het vereiste inzicht. (RJ 110.129 en RJ 135.203)	Toelichten dat materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, tezamen met een adequate uiteenzetting van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert. (RJ 170.305)	Onder mededeling van de invloed op vermogen en resultaat toelichten dat het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon niet wordt voortgezet. (RJ 170.206)

			Belangrijke oordelen en schattingen (aard en veronderstellingen) en onzekerheden (aard en omvang), indien noodzakelijk voor het vereiste inzicht. (RJ 110.129 en RJ 135.203)	Gebruikelijke toelichtingsvereisten van Titel 9 Boek 2 BW. (RJ 170.207) Specifieke toelichting met betrekking tot onontkoombare discontinuïteit. (RJ 170.208)
	Indien sprake is van discontinuïteit zoals bedoeld in alinea 104 van hoofdstuk 170, dit feit toelichten onder mededeling van de mogelijke invloed op vermogen en resultaat. Tevens de aard van de (nog resterende) bedrijfsactiviteiten toelichten en, voor zover van toepassing, vermelden dat de rechtspersoon is opgericht voor bepaalde tijd (RJ 170.104).			-

Wijzigingen in overige hoofdstukken

110 DOELSTELLINGEN EN UITGANGSPUNTEN

Overige uitgangspunten

(...)

112 Bij de in alinea 111 genoemde waardering van activa en passiva wordt volgens artikel 2:384 lid 3 BW:

... uitgegaan van de veronderstelling dat het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon waaraan die activa en passiva dienstbaar zijn, wordt voortgezet, tenzij die veronderstelling onjuist is of haar juistheid aan gerede twijfel onderhevig is ...

In geval van discontinuïteit van de activiteiten van de rechtspersoon zijn de desbetreffende Richtlijnen opgenomen in hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit.

120 PRIJSGRONDSLAGEN

120.1 **Inleiding**

101 In dit hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan de prijsgrondblagen zoals genoemd in alinea 117 van hoofdstuk 110 Doelstellingen en uitgangspunten. Dit hoofdstuk beperkt zich tot:

- de algemene begripsbepalingen (paragraaf 2); en
- de toelichting van de prijsgrondblagen (paragraaf 4).

Voor de verslaggeving in geval van discontinuïteit en materiële onzekerheid over de continuïteit is hoofdstuk 170 van toepassing.

Nadere invulling van de te hanteren prijsgrondblagen voor posten in de jaarrekening zijn in de relevante hoofdstukken opgenomen.

160 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

160.1 **Inleiding**

Toepassingsgebied

101 Dit hoofdstuk behandelt gebeurtenissen na balansdatum waarbij aan de orde komt:

- in welk geval een rechtspersoon zijn jaarrekening aanpast als gevolg van gebeurtenissen na balansdatum;
- de toelichting die wordt gegeven betreffende gebeurtenissen na balansdatum.

Indien uit gebeurtenissen na balansdatum blijkt dat de continuïteitsveronderstelling niet terecht is, is hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit van toepassing.

(...)

160.2 Verwerking

(...)

Gebeurtenissen na balansdatum die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum

206 **Gebeurtenissen die blijken na balansdatum tot aan het vaststellen van de jaarrekening (periode a en b) en die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum dienen niet in de jaarrekening te worden verwerkt, tenzij deze een grote betekenis voor de rechtspersoon hebben omdat de continuïteits-veronderstelling vervalt en de jaarrekening wordt opgesteld uitgaande van liquidatie van het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon.** Zie hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit.

240 EIGEN VERMOGEN

240.2 Eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening

(...)

Andere wettelijke reserves

(...)

229a De wettelijke reserve deelnemingen wordt gevormd voor resultaten en rechtstreekse vermogensvermeerderingen van de deelnemingen sinds de eerste waardering volgens de vermogensmutatiemethode. Op het moment van deze eerste waardering bedraagt deze wettelijke reserve dus nihil. Een uitzondering hierop is alinea 338 van hoofdstuk 214 Financiële vaste activa.

Onder rechtstreekse vermogensvermeerderingen worden verstaan de baten die rechtstreeks in het eigen vermogen van de deelnemingen zijn verwerkt, zoals beschreven in hoofdstuk 265 Overzicht van het totaalresultaat. Rechtstreekse vermogensvermeerderingen die voortvloeien uit

de financiële relatie van de rechtspersoon met zijn deelneming als aandeelhouder of lid als zodanig, bijvoorbeeld een aanvullende agiostorting in een deelneming, vallen niet hieronder.

Op de wettelijke reserve deelnemingen worden in mindering gebracht uitkeringen waarop de rechtspersoon sedert de eerste waardering tegen netto-vermogenswaarde tot het moment van vaststellen van de jaarrekening recht heeft verkregen, alsmede rechtstreekse vermogensverminderingen bij de deelneming, en uitkeringen die de rechtspersoon zonder beperkingen kan bewerkstelligen. Voorbeelden van beperkingen zijn:

- het niet kunnen afdwingen van een besluit tot uitkering;
- een (buitenlandse) deelneming die op grond van wet- en regelgeving beperkt is in het uitkeren van winsten of reserves. Voorbeelden zijn valutarestricties, wettelijke reserves en contractuele afspraken die uitkering beperken tot een bepaald minimumniveau van het eigen vermogen van de deelneming;
- een beperking kan ook bestaan indien en voor zover de deelneming geen uitkeringen mag doen die tot gevolg hebben dat zij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden (zie artikel 2:216 BW). Er is in ieder geval geen sprake van een beperking voor zover na het doen van een uitkering de continuïteit van de deelneming gewaarborgd is. Een beperking bestaat in ieder geval wel indien en voor zover door uitkering discontinuïteit onontkoombaar is (zie hoofdstuk 170 alinea 103) of materiële onzekerheid over de continuïteit ontstaat (zie hoofdstuk 170 alinea 302);
- de aanvullende belasting die bij de uitkerende deelneming wordt geheven wanneer tot uitkering wordt overgegaan.

(...)

Toelichting

(...)

243 Een relatief gering of negatief eigen vermogen kan een indicator zijn voor twijfel omtrent de continuïteit. Verwezen wordt naar hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit. Tevens wordt in dit verband gewezen op artikel 2:108a BW.

345 BEËINDIGING VAN BEDRIJFSACTIVITEITEN

345.2 Begripsbepaling

(...)

203 Het feit dat een onderdeel van de rechtspersoon wordt aangemerkt als een bedrijfsactiviteit die niet duurzaam wordt voortgezet, leidt op zichzelf niet tot materiële onzekerheid over de continuïteit van de rechtspersoon als geheel, zoals bedoeld in hoofdstuk 170 Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit.

Wijzigingen in RJK-bundel (wijzigingen zichtbaar ten opzichte van RJ-Uiting 2023-3)

M1 MICRORECHTSPERSONEN

De onderdelen van de jaarrekening (...)

202 De microrechtspersoon is op grond van artikel 2:395a BW vrijgesteld van het opnemen van de specifieke toelichtingen in de jaarrekening, zoals vereist volgens de afdelingen 5 en 6 van Titel 9 Boek 2 BW. Er kunnen zich uitzonderlijke omstandigheden voordoen waardoor de jaarrekening van de microrechtspersoon zonder aanvullende gegevens in ernstige mate tekortschiet in het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht. In dergelijke omstandigheden behoort de microrechtspersoon op grond van artikel 2:362 lid 4 BW in de jaarrekening gegevens te verstrekken ter aanvulling van hetgeen artikel 2:395a BW van de microrechtspersoon verlangt. Voorbeelden van uitzonderlijke omstandigheden zijn het zich voordoen van materiële onzekerheid over de continuïteit en de toepassing van liquidatiegrondslagen.

A2 VERWERKING EN WAARDERING

Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit

Toepassingsgebied en begripsbepaling

211 Artikel 2:384 lid 3 BW bepaalt dat bij de waardering van activa en passiva wordt uitgegaan van de veronderstelling dat het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon waaraan die activa en passiva dienstbaar zijn, wordt voortgezet (de zogenoemde continuïteitsveronderstelling), tenzij die veronderstelling onjuist is of de juistheid ervan aan gerede twijfel onderhevig is.

Onder het in artikel 2:384 lid 3 BW opgenomen begrip ‘gerede twijfel over de veronderstelling dat het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon wordt voortgezet’ en het in artikel 2:393 lid 5 BW opgenomen begrip ‘materiële onzekerheden die verband houden met gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon zijn werkzaamheden voort kan zetten’ wordt hetzelfde verstaan. In dit hoofdstuk wordt korthedshalve gesproken van ‘materiële onzekerheid over de continuïteit’.

In alinea 212 tot en met 214 komen twee mogelijke situaties aan de orde:

- discontinuïteit van het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon is onontkoombaar (‘onontkoombare discontinuïteit’);
- materiële onzekerheid over de continuïteit.

In beide situaties kunnen gebeurtenissen na balansdatum van betekenis zijn; zie daarvoor hoofdstuk A4 Gebeurtenissen na balansdatum.

In de bijlage is een tabel opgenomen die de verschillende continuïteitsscenario's en bijbehorende verslaggevingsvoorschriften samenvat.

211a In de volgende situaties wordt de jaarrekening opgesteld uitgaande van de gebruikelijke grondslagen (en niet op basis van liquidatiegrondslagen):

- de rechtspersoon is opgericht voor bepaalde tijd en de liquidatie dan wel staking van alle bedrijfsactiviteiten voltrekt zich volgens een bij oprichting bepaald scenario, waarin de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen; of
- na oprichting van de rechtspersoon is besloten de rechtspersoon te liquideren dan wel alle bedrijfsactiviteiten te staken, waarbij de rechtspersoon naar verwachting aan al zijn verplichtingen zal voldoen.

In deze situaties wordt niettemin het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon niet (langer) voortgezet. Als gevolg hiervan is artikel 2:384 lid 3 BW van toepassing. Daarom moet de rechtspersoon dit feit onder mededeling van de mogelijke invloed op vermogen en resultaat in de toelichting uiteenzetten. De rechtspersoon licht de aard van zijn (nog resterende) bedrijfsactiviteiten toe en vermeldt hierbij dat hij, voor zover van toepassing, is opgericht voor bepaalde tijd.

Ondanks dat in bovengenoemde situaties de verwachting bestaat dat de rechtspersoon aan al zijn verplichtingen kan voldoen, kan er sprake zijn van een materiële onzekerheid over deze verwachting. Alinea 214 is in ~~bovengenoemde-deze~~ situaties dan naar analogie van toepassing.

Onontkoombare discontinuïteit

212 Van onontkoombare discontinuïteit is sprake als geen reële kans bestaat dat de rechtspersoon (een deel van) de bedrijfsactiviteiten zal kunnen voortzetten doordat hij niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen en benodigde aanvullende medewerking van belanghebbenden niet kan worden verkregen.

213 In geval van onontkoombare discontinuïteit wordt de balans met toelichting opgesteld uitgaande van liquidatie van het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon (artikel 2:384 lid 3 BW en Memorie van Toelichting). Deze grondslagen worden ook wel aangeduid als grondslagen uitgaande van onontkoombare discontinuïteit, grondslagen op liquidatiebasis of liquidatiegrondslagen.

Voorts schrijft artikel 2:384 lid 3 BW voor dat in de toelichting wordt medegedeeld wat de gevolgen van de discontinuïteit voor het vermogen en het resultaat zijn. Hiermede wordt derhalve het verschil met de waardering op continuïteitsbasis tot uitdrukking gebracht.

Materiële onzekerheid over continuïteit

214 Bij toepassing van de continuïteitsveronderstelling kan sprake zijn van materiële onzekerheid over de continuïteit. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de rechtspersoon niet meer op eigen kracht aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen en het nog niet voldoende aannemelijk is dat benodigde aanvullende medewerking van belanghebbenden zal worden

verkregen, maar er wel een reële kans bestaat dat de rechtspersoon (een deel van) de bedrijfsactiviteiten zal kunnen voortzetten.

Op basis van het geheel van de feiten en omstandigheden, inclusief de mate van aannemelijkheid van aanvullende medewerking van belanghebbenden, wordt beoordeeld of er sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit. Daarbij wordt in beschouwing genomen dat als de medewerking van belanghebbenden nog niet geheel zeker is, of deze medewerking wel in zodanige (hoge) mate waarschijnlijk is dat er geen materiële onzekerheid over de continuïteit resteert.

Op grond van artikel 2:384 lid 3 BW moet het bestaan van materiële onzekerheid over de continuïteit in de toelichting worden vermeld. Ook wordt een adequate uiteenzetting gegeven van de omstandigheden waarin de onderneming verkeert.

Onderwerpen die worden behandeld in de RJ-bundel
(...)

216 Voor de grondslagen van een balans uitgaande van liquidatie van het geheel der werkzaamheden van de rechtspersoon wordt verwezen naar de RJ-bundel hoofdstuk 170 'Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit', paragraaf 2. Op grond van artikel 2:384 lid 3 BW wordt deze omstandigheid onder mededeling van de invloed op vermogen en resultaat in de toelichting uiteengezet. De rechtspersoon kan overwegen de overige in de RJ-bundel vermelde toelichtingen op te nemen.

A2 Bijlage 1 Continuïteitsscenario's en relevante verslaggevingsvoorschriften

Onderstaande tabel vat de verschillende continuïteitsscenario's en bijbehorende verslaggevingsvoorschriften samen. Deze tabel moet in samenhang met de volledige tekst van dit hoofdstuk, alsmede met de genoemde bepaling in hoofdstuk B18, worden gelezen.

	Scenario 1: Geen onzekerheid over de continuïteit	Scenario 2: Zorgen over de continuïteit, maar geen materiële onzekerheid	Scenario 3: Materiële onzekerheid over de continuïteit	Scenario 4: Onontkoombare discontinuïteit
Omschrijving	<u>Geen</u> gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen.	Gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen, waarbij <u>geen sprake</u> is van onzekerheid van materieel belang of de mitigerende maatregelen voldoende zijn.	Gebeurtenissen of omstandigheden die gerede twijfel kunnen doen rijzen of de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen, waarbij <u>sprake</u> is van onzekerheid van materieel belang of de mitigerende maatregelen voldoende zijn. Wel bestaat een reële kans dat de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen. (Rjk A2.212 en 214)	Er bestaat geen reële kans dat de rechtspersoon aan zijn verplichtingen kan voldoen. (Rjk A2.212)
Grondslagen	Jaarrekening op basis van continuïteitsveronderstelling. (Rjk A2.211)			Jaarrekening op liquidatiebasis. (Rjk A2.213 en 216)
Toelichting	Geen specifieke toelichting inzake continuïteit.	Belangrijke oordelen en schattingen (aard en veronderstellingen) en onzekerheden (aard en omvang), indien noodzakelijk voor het vereiste inzicht. (Rjk B18.104)	Toelichten dat materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, tezamen met een adequate uiteenzetting van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert. (Rjk A2.214)	Onder mededeling van de invloed op vermogen en resultaat toelichten dat het geheel van de werkzaamheden van de rechtspersoon niet wordt voortgezet. (Rjk A2.213 en 216)

			Belangrijke oordelen en schattingen (aard en veronderstellingen) en onzekerheden (aard en omvang), indien noodzakelijk voor het vereiste inzicht. (Rjk B18.104)	Gebruikelijke toelichtingsvereisten van Titel 9 Boek 2 BW. (Rjk A2.216) Specifieke toelichting met betrekking tot onontkoombare discontinuïteit. (Rjk A2.216)
	Indien sprake is van discontinuïteit zoals bedoeld in alinea 211a van hoofdstuk A2, dit feit toelichten onder mededeling van de mogelijke invloed op vermogen en resultaat. Tevens de aard van de (nog resterende) bedrijfsactiviteiten toelichten en, voor zover van toepassing, vermelden dat de rechtspersoon is opgericht voor bepaalde tijd (Rjk A2.211a).			-

B8 EIGEN VERMOGEN

Andere wettelijke reserves

113a De wettelijke reserve deelnemingen wordt gevormd voor resultaten en rechtstreekse vermogensvermeerderingen van de deelnemingen sinds de eerste waardering volgens de vermogensmutatiemethode. Op het moment van deze eerste waardering bedraagt deze wettelijke reserve dus nihil. Een uitzondering hierop is alinea 121 van hoofdstuk B3 Financiële vaste activa en consolidatie.

Onder rechtstreekse vermogensvermeerderingen worden verstaan de baten die rechtstreeks in het eigen vermogen van de deelnemingen zijn verwerkt. Rechtstreekse vermogensvermeerderingen die voortvloeien uit de financiële relatie van de rechtspersoon met zijn deelneming als aandeelhouder of lid als zodanig, bijvoorbeeld een aanvullende agiostorting in een deelneming, vallen niet hieronder.

Op de wettelijke reserve deelnemingen worden in mindering gebracht uitkeringen waarop de rechtspersoon sedert de eerste waardering tegen nettovermogenswaarde tot het moment van vaststellen van de jaarrekening recht heeft verkregen, alsmede rechtstreekse vermogensverminderingen bij de deelneming, en uitkeringen die de rechtspersoon zonder beperkingen kan bewerkstelligen. Voorbeelden van beperkingen zijn:

- het niet kunnen afdwingen van een besluit tot uitkering;
- een (buitenlandse) deelneming die op grond van wet- en regelgeving beperkt is in het uitkeren van winsten of reserves. Voorbeelden zijn valutarestricties, wettelijke reserves en contractuele afspraken die uitkering beperken tot een bepaald minimumniveau van het eigen vermogen van de deelneming;
- een beperking kan ook bestaan indien en voor zover de deelneming geen uitkeringen mag doen die tot gevolg hebben dat zij niet zal kunnen voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden (zie artikel 2:216 BW). Er is in ieder geval geen sprake van een beperking voor zover na het doen van een uitkering de continuïteit van de deelneming gewaarborgd is. Een beperking bestaat in ieder geval wel indien, en voor zover, door uitkering discontinuïteit onontkoombaar is (zie A2 alinea 211) of materiële onzekerheid over de continuïteit ontstaat (zie A2 alinea 214);
- de aanvullende belasting die bij de uitkerende deelneming wordt geheven wanneer tot uitkering wordt overgegaan.
(...)

Overige opmerkingen

(...)

131 Een relatief gering of negatief eigen vermogen kan een indicator zijn voor materiële onzekerheid over de continuïteit. Verwezen wordt naar hoofdstuk A2 Verwerking en waardering, alinea 214.